

Sociální práce zahleděná do budoucna (E Křížová)-

u příležitosti Setkání s absolventy a studenty sociální a pastorační práce ETF 31.3.2022

Název mého příspěvku sliboval zamyšlení nad perspektivami oboru do budoucna. Budoucnost přišla dříve, než jsme čekali a je jiná, než jsme čekali. Obrovská vlna uprchlíků z blízkého sousedství je nebyvalou výzvou pro české sociální služby a sociální práci, ale také pro české školství, zdravotnictví a policii, celkově pro všechny základní civilizační opory naší společnosti.

Až dosud jsme byli soustředěni na tzv. naše potřebné a nyní je nutno velmi rychle a ve značném rozsahu rozšířit zorné pole na skupiny dalších, kteří potřebují bydlet, pracovat, starat o děti, vzdělávat se, žít. Výhodou mnohých příchozích z Ukrajiny je to, že zde již mají své příbuzné, takže to může vypadat jako usnadnění pro sociální práci, ale nevýhodou takové vlny příchozích, propojujících se s těmi, kdo zde již žijí, je to, že jejich světy zůstanou sevřené, jazykově i kulturně uzavřené a že zde potenciálně vzniknou ostrovy málo propojených populací, s vlastními pravidly, vlastní morálkou, vlastním sociálním životem, jak to známe z jiných zemí a to i velmi vyspělých. To jsme zatím v takovémto rozsahu neznali. Už teď je nutno domýšlet důsledky migračních procesů, mobilizovat maximum možností sociální práce a sociálních služeb, aby nedošlo k humanitárnímu propadu, prohloubení sociálních konfliktů a vzniku nových sociálních problémů, které, když kumulují mnoho různorodé agendy, se nedají snadno rozplést ani vyřešit a žijí vlastním životem.

Sociální práce tedy musí být do budoucna prozíravá a posilovat svůj vliv na prevenci sociálních problémů. To vyzdvihuje úlohu sociálních pracovníků jako aktérů sociální politiky.

Protože jsme se ale ocitli v podmínkách ekonomické krize a ekologického ohrožení, spojeného s vyčerpátností zdrojů, musí být všechna opatření také úsporná, vykazatelná, s poctivou snahou o efektivitu ve smyslu jakés takés účinnosti¹.

Obstarat zvýšený objem sociální potřebnosti v situaci kontrolovaných vstupů a omezených zdrojů bude žádat chytrá řešení.

Již před kovidovou dobou se diskutovalo téma sociálních problémů na základních školách, které školy již nedokáží plně řešit. Víme, že zajištění základní školství je primárním zdrojem akulturace a integrace. Školní úspěšnost je předpokladem pracovní a životní úspěšnosti, svět práce dospělých zde přímo navazuje na svět dětí a dospívajících. Společnost tedy má zájem na tom, aby bylo dosaženo určitého standardu ve vzdělání, který se navíc stále zvyšuje – představa nejvyspělejších zemí je, že počet jejich VŠ dosahuje v populaci 40-45% (Norsko, Finsko), u nás je to cca 25%, ale podíl narůstá u nejmladších ročníků a zejména žen. Jak zajistit plnění

---

¹ Vykazatelnost (accountability) zde nemyslím sofistikované evaluační metodiky, ale základní a pro sociální pracovníky srozumitelné vyjádření toho, co, jak a proč dělají.

tohoto trendu do budoucna u nás u sociálně znevýhodněných dětí a nyní i s ohledem na početnou populaci s odlišným jazykovým a sociokulturním původem?

Bez sociální práce to nepůjde a zejména bez nových podob sociální práce a interdisciplinární sociální práce to nepůjde.

Jestliže jsme až dosud zmiňovali potřebu silnější spolupráce sociálních služeb a školství ve jménu uchování příležitostí na vzdělání znevýhodněné populaci, pak je nyní tato naléhavá potřeba násobena příchodem skupin dětí cizojazyčného původu a přece jen odlišné sociokulturní zkušenosti. Zde si dovoluji vyjádřit poněkud optimistickou vizi, že co se nepodařilo realizovat na základě požadavku české populace, se nyní podaří zrealizovat na základě urgentního požadavku, vyplývajícího ze sociokulturního znevýhodnění velkého počtu ukrajinských dětí.

Pro dospělou populaci jsou základními tématy práce a rodina (péče o děti). Pracovní trh do budoucna počítá se silnou digitalizací a robotizací zejména málo kvalifikovaných činností. Početné skupiny dnešních pracujících a sociálně integrovaných osob se mohou stát nezaměstnatelnými. Bude to opět nově koncipovaná sociální práce, jež bude mostem a pojítkem mezi společností a jedinci, jejichž práci již společnost nebude potřebovat. **Je pravděpodobné, že sociální práce rozšíří své služby na nové cílové skupiny, které dnes do zorného úhlu nespádají. V tom se skrývá i možnost růstu kreditu a prestiže sociální práce.**

Jak s tím vším souvisí ekologická problematika, jež je ústředním tématem Mezinárodního dne sociální práce v r. 2022? Péče o ohrožené životní prostředí nás poučila o nutnosti myslet na udržitelnost stávajícího světa, díky zranitelnosti a rozvratu přírody si uvědomujeme ohroženou budoucnost. Ale pojem udržitelnosti nemá jen význam ve vztahu k vnější přírodě, nýbrž týká se i udržitelnosti stavu vývoje společnosti a civilizace.

Ekologická problematika a environmentální diskurz učící šetřit přírodu je pro nás poučením v širším slova smyslu. Starost o udržitelnost se vztahuje i k civilizačním výtvarkům a institucím, které my sice považujeme za samozřejmé, ale jsou stejně ohrožené jako vnější příroda. Nacházíme se v podmínkách nejen ekologické, ale i ekonomické krize. Jsme stále zemí a Evropa je stále kontinentem s rozvinutým sociálním systémem a rozvinutými sociálními službami, ale nacházíme se v situaci dramaticky zhoršené ekonomické situace, jež vyvolá tlaky na efektivitu užití zdrojů. Je nutno se uskrovnit v každém slova smyslu a má to význam ekonomický, ekologický i mravní. I v tomto smyslu je nutno počítat se zelenou dimenzí i v sociální práci.

Prozíravost, vykazatelnost, chytrá řešení a úspornost jsou podle mne leitmotivy sociální práce do budoucna.

Doc. PhDr. Eva Křížová, PhD., vedoucí Katedry sociální práce ETF UK, 31.3.2022